

Łukasz Łata

Znawcy twórczości Kena Wilbera wyróżniają 5 etapów jego pracy teoretycznej, 5 etapów ewolucji jego teorii. Obecna faza jest już piątą z kolei i w znaczący sposób różni się od poprzedzającej ją fazy 4. Krok od fazy 4 do fazy 5 jest znaczący nie tylko dlatego, że najnowsze prace zrewidowały kilka koncepcji, które okazały się błędne, ale przede wszystkim dlatego, że jest to krok sięgający daleko poza początkową ścieżkę. Etap wilber-4 to publikacja *Sex, Ecology, Spirituality* oraz książek pochodnych takich jak *Krótką Historia Wszystkiego, Psychologia Integralna*

.

Etap wilber-5 to publikacja w Internecie obszernych fragmentów *Kosmos Trilogy Volume II*¹, oraz pochodnych od niej *Integralnej Teorii Wszystkiego*, a także *Integral Spirituality*²

.

Etap 4 wprowadził pojęcie kwadrantów, etap 5 uzupełnił tę koncepcję o kwadrywium. Zobaczmy o co chodzi.

Holon to byt zorganizowany w taki sposób, że stanowi część większej całości i jednocześnie zawiera w sobie mniejsze całości. Nie wszystko ma naturę holonu (np. artefakty takie jak stół lub stosy takie jak kamień nie są holonami) i nie wszystkie holony mają takie same własności³.

Zajmiemy się tutaj holonami indywidualnymi, ponieważ to one, jak człowiek, posiadają kwadranty. Człowiek posiada 4 kwadranty, czyli 4 nieredukowalne do siebie wymiary istnienia. Te cztery wymiary możemy poczuć⁴ w doświadczeniu z pierwszej ręki jako nasze indywidualne ciało, świadomość, nasze relacje i wartości oraz naszą sytuację materialną, społeczną. To doświadczenie możemy też opisać pojęciami i narysować diagram kwadrantów.

Diagram 1. Kwadranty. Cztery wymiary, które posiada człowiek (indywidualny holon). Wymiar subiektywny, obiektywny, intersubiektywny, interobiektywny.

W *Krótkiej Historii Wszystkiego* zamieszczony jest taki diagram.

Diagram 2. Ścieżki Prawej i Lewej Ręki.

Okazuje się, że mimo pozornego podobieństwa diagramy te prezentują w rzeczywistości innego rodzaju perspektywy. A mimo graficznego podobieństwa różnice między nimi są bardzo istotne. Rozróżnienia takiego nie znajdziemy jeszcze w *Krótkiej Historii*, gdzie dwa rodzaje perspektyw są ze sobą pomieszane. Z obecnego punktu widzenia kwadranty stanowią tylko wstęp do poprawnej koncepcji.

W *Integral Spirituality* Wilber pisze:

"We wprowadzeniu piszemy często coś takiego <<Kwadranty to spojrzenie (lub perspektywy) na wewnątrz i zewnątrz indywidualnego i zbiorowego.>> Odnosząc się do tych perspektyw w sposób bardziej techniczny rozróżniamy pomiędzy "spojrzeniem przez", a "spojrzeniem z". Wszystkie indywidualne (lub czujące) holony MAJĄ lub POSIADAJĄ cztery perspektywy poprzez które lub przy pomocy których mogą spojrzeć na świat i to są kwadranty (spojrzenie przez). Ale na wszystko można spojrzeć z tych czterech perspektyw i to nazywamy kwadrywium. Na przykład krzesło jako artefakt nie posiada czterech kwadrantów, ale można na nie spojrzeć z tych czterech kwadrantów lub perspektyw, co staje się wtedy kwadrywium lub spojrzeniem na temat krzesła. Indywidualny holon (jak ty lub ja) posiada wymiary-perspektywy ja, my, to, te (i dlatego posiada spojrzenie przez); artefakt ich nie posiada, ale mogę na niego spojrzeć z każdego z tych kwadrantów lub z każdej z tych perspektyw."

I jeszcze jedna definicja z przykładami²

"Kwadrant to perspektywa **podmiotu**; kwadrywium to perspektywa poprzez którą patrzy się na **przedmiot**
. (...)

Na przykład, jako indywidualny holon posiadam przynajmniej 4 kwadranty-perspektywy: moje istnienie **zawiera** perspektywę-ja, perspektywę-my, perspektywę-to, perspektywę-te. Ale butelka Pepsi nie posiada 4 kwadrantów, ponieważ nie jest istotą czującą. Jednak można na nią spojrzeć z każdej z 4 perspektyw. Mogę spojrzeć na butelkę z perspektywy-ja i powiedzieć ci co osobiście myślę lub czuję na jej temat. Ty i ja możemy rozmawiać o tej butelce i stworzyć perspektywę-my. I mogę spojrzeć na butelkę w sposób naukowy (to i te) i mówić na przykład o jej molekularnej strukturze. (...)"

Czyli z jednej strony mamy człowieka, którego istnienie ma cztery wymiary, a z drugiej strony mamy jego poznawczą aktywność, zdobywanie wiedzy o świecie i o sobie. Choć Wilber nie przyznaje nigdzie, że kwadranty to koncepcja niepełna, to jednak mówi o tym, że to perspektywy czyli kwadrywia są pierwotne i to dzięki temu rozróżnieniu teoria stała się znacznie bardziej ścisła i dokładna.

Jak to się stało, że rozróżnienie na kwadranty i kwadrywia było na początku niejasne i zlało się w jedną koncepcję kwadrantów? Na ten temat kolejny cytat z *Integral Spirituality*:

"Mówiąc inaczej - mniej ściśle - ponieważ obiekt jest oglądany przez konkretny kwadrant, to *po dmiot*
patrzy na obiekt
przez
pewien kwadrant i
obiek
istnieje "w" kwadrancie."

Jeszcze raz cytat z Wilbera³:

"Ludzie często rysują diagram czterech kwadrantów i myślą ze sobą te dwie struktury, więc mówią coś takiego "krzesło JEST W górnym-prawym kwadrancie, zgadza się?" Niezupełnie. Na krzesło można spojrzeć "z" górnego-prawego dość rozwiniętej istoty czującej (np. ja widzę krzesło jako obiekt trzeciej-osoby), ale krzesło samo w sobie nie jest "w" górnym-prawym (krzesło nie POSIADA zdolności postrzegania obiektów trzeciej-osoby, ponieważ krzesło nie jest per se czującym holonem, ale artefaktem)."

Różnicę pomiędzy kwadrantami a kwadrywium, dobrze ilustruje poniższy diagram.

Diagram 3. Kwadrywium. Cztery perspektywy na zdarzenie. "**Jaki kupić samochód?** - najlepsze wrażenia - raporty z badań - czym jeżdżą moi znajomi i przyjaciele - cena, serwis, sprzedaż, parkowanie"

Rysunek ten przedstawia cztery perspektywy 'na samochód', integralne podejście do zakupu samochodu. Podmiot patrzący na samochód przyjmuje cztery różne spojrzenia na jedno zdarzenie, przykładowo cztery różne perspektywy do jednej decyzji. Każda z tych perspektyw jest nieredukowalna do pozostałych, każda stanowi odrębną gałąź poznania i każda z nich może decydować o zakupie samochodu (w zależności od naszych preferencji i priorytetów). Ten diagram ilustruje kwadrywia. Nie ma na tym diagramie kwadrantów, są one jedynie domyślnie jako własności podmiotu, który patrzy na samochód. Nie są to też kwadranty samochodu, ponieważ takich on nie posiada.

Dodatkowo perspektywy na tym diagramie nie kierują się w stronę jednego obiektu. Kiedy kwadranty są wymiarami istnienia jednego indywidualnego holonu, to kwadrywia są perspektywami podejmowanymi przez ten jeden holon, ale zazwyczaj nie dotyczą tylko jednego obiektu. Pierwsza z perspektyw na diagramie - najlepsze wrażenia - to perspektywa introspekcyjna, badania stanów wewnętrznych podmiotu przez niego samego. Jakie wrażenie robi **na mnie**

ten samochód, jak

ja się z nim czuję. Druga perspektywa - raporty z badań - to perspektywa empiryzmu, naukowego badania parametrów samochodu, skierowana

na fizyczny samochód

. Trzecia perspektywa - czym jeżdżą moi znajomi - to perspektywa hermeneutyki, interpretacji zbiorowych norm i wartości, skierowana

na wewnątrz grupy

moich znajomych. Czwarta perspektywa - cena, serwis, ... - to perspektywa systemowa, ekonomiczna, skierowana

na rynek i system zależności ekonomicznych

. Każda z tych perspektyw skierowana jest na inny obiekt, a obiekty te nie tworzą w sumie jednego holonu (ani artefaktu itd.). Jedynym wspólnym zdarzeniem jest tutaj decyzja zakupowa podejmowana przez scalający wszystko podmiot, indywidualny holon, który potrafi przyjąć te wszystkie perspektywy.

Zgodnie z najnowszą wiedzą i dzięki rozróżnieniu kwadrantów od kwadrywium rozumiemy

znacznie dokładniej czym jest rysowanie diagramu czterech wymiarów³. Tak zwana teoria wszystkiego staje się bardziej zniuansowana i znacznie bardziej skomplikowana. Dzięki temu widać coraz lepiej jej własne granice i słabnie jej totalny charakter. Gdyby książki Wilbera wydawane były na początku 20 wieku, kiedy ludzie nie stosowali jeszcze metod promocji, tytuły zapewne też brzmiałyby inaczej i zamiast "teorii wszystkiego" mielibyśmy "ogólną teorię istnienia i poznania".

31.01.2009

Zapraszam do dyskusji!

- W kolejnym odcinku: czym różni się wewnętrzny od wnętrza, a wnętrze od środka.

[1]. Kosmos Trilogy Vol. II. Zobacz na stronie [wiedz> materiały po angielsku](#)

[2]. Integral Spirituality. Obszerne fragmenty na stronie [> materiały po angielsku](#)

[3]. Czy kamień ma kwadranty. Zobacz w sekcji [wiedza > wilber-5](#)

[4]. Rozpoznaj AQAL. Zobacz w sekcji [praktyka](#).